
ИКОНОМИЧЕСКИ АСПЕКТИ И ХАРАКТЕРИСТИКИ НА НЕРАВЕНСТВОТО ПО ВЪЗРАСТ В НОВАТА РЕАЛНОСТ

Юлия Неделчева¹

Съюз на икономистите в България

Резюме: Статията има за цел да представи съвременното развитие на обществото и свързаното с него икономическо неравенство. Акцентът е поставен върху неравенството по възраст поради неговите икономически аспекти и характеристики. Насочеността на статията е към новата реалност, в която икономическите показатели се понижават и оказват негативно влияние върху друга съвременна тенденция – увеличаване на броя пенсионирани лица.

Резултатите от статията очертават тенденция, сходна за повечето държави от ЕС – застаряване на населението и неравенство за пенсионирани лица. За разлика от останалите държави в България има допълнителни фактори, които влияят върху изследваното неравенство – преходният характер на икономиката и поредица от социални реформи, вкл. евроинтеграционни процеси.

Ключови думи: икономическо неравенство, застаряване на населението, социални реформи.

JEL: H31, I32, J14, J26.

* * *

Въведение

Ефектите от световната финансова криза поставиха редица предизвикателства пред цялото човечество. Повечето икономики отчитат по-нисък ръст на производствения си капацитет, който може да забави покачването на жизнения стандарт в бъдеще (Blagrave & Furceri, 2015, р. 22). Съвременната икономика навлиза в етап на развитие, който е определен като „нова реалност“. Неговите характеристики са нама-

---

¹ E-mail: yulia.nedelcheva@abv.bg

ляване на потенциалния ръст на продукцията; въздействие на застаряването на населението върху икономическия спад; по-малък растеж на капитала и на производителността.

Съвременният етап на социално развитие се отличава с наличието на големи и многобройни неравенства в отделните обществени групи, които се проявяват в различна степен за всяка конкретна държава. Това определя необходимостта от промени в политиката в тази област, чиито насоки са предмет на широки дискусии не само в академичните среди, но и сред цялата общественост. Фокусът е поставен само върху едно от съществуващите неравенства – по възраст, което е характерно за всички икономики независимо от техния етап на развитие.

Източниците на икономическо неравенство са свързани с развитието на технологиите, с подобряване стандарта на живота и повишаване качеството на здравните услуги (Zahariev, 2010, p. 102). Тези фактори от външната среда водят до достигане на напреднала и преклонна възраст, като същевременно гражданите запазват своята възможност да водят активен, здравословен, динамичен и продуктивен начин на живот. Кумулативната ситуация на устойчиво нарастване продължителността на живота, трайни тенденции на намаляване на раждаемостта и застаряване на населението са свързани с икономически, бюджетни и социални предизвикателства (Министерски съвет, 2012, с. 5). Застаряването на населението оказва значително въздействие върху икономическия растеж и довежда до нарастване на публичните разходи за пенсии, здравеопазване, социално подпомагане, образование, жилища и инфраструктура.

В съгласие с тенденциите на новата реалност формулирахме следните изследователски хипотези:

H1: Икономическите аспекти на неравенството по възраст са сходни за отделните държави;

H2: Икономическите характеристики на неравенството по възраст са характерни за всяка държава.

Структурата на статията се състои от две части. В първата част представяме икономическите аспекти на неравенството по възраст и тяхното отражение в икономическите характеристики на неравенството по възраст, обсъдени във втората част.

Икономически аспекти на неравенството по възраст

В центъра на повечето изследвания по проблемите на неравенството стои въпросът за дискриминацията. За предотвратяването на и за защита срещу дискриминацията в правната уредба на повечето страни са предвидени мерки, чието неспазване има правни последици и се санкционира от съответните законодателства.

Различните форми на дискриминация са обусловени от видовете икономически субекти, чиито права могат да бъдат нарушени. Това определя и широкия кръг от заинтересувани лица, които предлагат свои собствени интерпретации на съдържанието на термина „дискриминация“. Независимо от постигнатите резултати обаче поради морално остарялата и често подвеждаща терминология в тази област съвременните изследователи нерядко се сблъскват с основателни трудности.

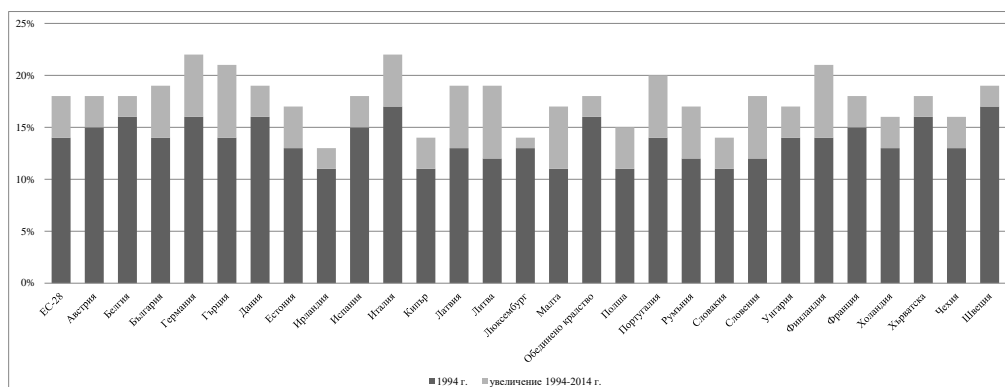
Тенденцията на застаряване на населението води до промени и в неговата основна възрастова структура – под, във и над трудоспособна възраст. Влияние върху съвкупностите на населението във и над трудоспособна възраст оказват както застаряването на населението, така и законодателните промени при определянето на възрастовите граници за пенсиониране (Национален статистически институт, 2017b, с. 2).

През първото десетилетие на XXI век социалните явления се трансформират в икономически ефекти, при което най-голямо значение има обществената структура. Промените в икономиката намират отражение в различни форми на разнообразие, предоставяне на иновативни продукти и използване на сложни социални ресурси (Неделчева, 2017, с. 57).

В днешно време културните традиции и религиозните виждания за равенство започват все повече да се съчетават с изискванията за мултикултурна среда, в която се премахват националните граници. Ето защо през последните 30 години особена актуалност придобива въпросът за неравноправното третиране на хората на базата на тяхната възраст, което за разлика от дискриминацията може да се намали с доброволни инициативи и води не до правни, а до икономически и социални последици.

Положителните резултати от внедряването на иновации (например новите методи за диагностика и лечение в медицината, както и нововъведенията в други сектори като околна среда и образование) предизвикват коренни промени във възрастовата структура на обществото. Между 1994 г. и 2014 г. делът на възрастните хора се е увеличил с 4.0 процентни пункта в ЕС (Eurostat, 2015a, p. 10). Стойностите за България (5 %) са сходни с тези от останалите държави от Източна Европа (вж.

Графика 1). Това определя и водещата роля на възрастта в изследванията, свързани с проблема за неравенството.²

Източник: Eurostat, 2015a.

Графика 1. Население на 65 и повече навършени години (% от общото население)

Големите промени в обществото допринасят за проявата на неравенства. За държавите от Източна Европа, вкл. за България, към социодемографските промени се добавя и приемането на пазарните принципи в икономиката, които доведоха до социално неравенство (Хубенова, 2010, с. 68). Негативните промени в статуса на по-възрастното население се възприемат като резултат от промените в социалните норми и подценяване на приноса на възрастните хора към развитието (Михова, 2012, с. 92). Тези неравенства намират отражение в ситуации, при които нарастването на БВП е под 6% на година.

Поради глобализацията и процесите на интеграция неравенството по възраст преминава националните граници. В резултат от това, както и от наблюдаваните напоследък широкомащабни движения на хора по целия свят, се отчита сближаване на държавните политики в тази област. Те се насочват към компенсиране и насърчаване на корпоративните инициативи за ограничаване на неравенството по възраст, като основният инструмент най-често е използването на материални стимули за поддържане на икономическия растеж.

² В по-голямата си част неравенството като социално явление е породено от обществения статус (преди всичко от образованието като форма и насоченост), който дава отражение върху съотношението равенство – доходи и върху икономическите показатели за стандарт на живот.

Новата реалност в социалното развитие на България определя съвременните неравенства. Относителният дял на работната заплата в общия доход през 2016 г. нараства с 10.7 процентни пункта спрямо 2005 г. (Национален статистически институт, 2017а, с. 17). През 2016 г. доходите от социални трансфери (пенсии, семейни добавки за деца, социални помощи, стипендии и обезщетения при безработица) се увеличават в номинално изражение 2.6 пъти спрямо 2005 г., а относителният им дял в общия доход нараства с 5.9 процентни пункта (вж. Графика 2). Доходите от всички социални трансфери формират 31.2% от общия доход на домакинствата.³

Източник: Национален статистически институт, 2017а.

Графика 2. Относителен дял на дохода от работна заплата, пенсии и социални помощи в общия доход на домакинствата

³ Изследователски интерес за икономистите представлява периодът след приемането на България за пълноправен член на Европейския съюз през 2007 година. За последните десет години застаряващото население на България се е увеличило с 3.8 процентни пункта, докато относителният дял на доходите от пенсии в бюджета на домакинствата – с 5.5 процентни пункта. В допълнение на разминаването между процента на увеличаване на застаряващото поколение и на пенсиите се наблюдава намаляване на доходите на домакинствата от предприемачество, като относителният му дял в общия доход на домакинствата намалява с 0.9 процентни пункта. При провеждане на бъдещи изследвания по избраната тема следва да се има предвид, че същият период, 2007–2017 г., освен с членство в ЕС, съвпада и с ефектите от световната криза.

Икономически характеристики на неравенството по възраст

Аспектите на неравенството по възраст, разгледани в предходната част на статията, намират реално отражение както в обществото, така и в икономиката. За разлика от икономическите аспекти икономическите характеристики на неравенството по възраст са характерни за всяка държава.

Неравенството по възраст се проявява не само на работното място (подобно предизвикателство за човечеството е екологията и мерките за справяне с климатичните промени от края на XX век). То е свързано с редица сектори от икономиката – образование, здравеопазване, екология, данъци и публични разходи. За намаляване на неравенството по възраст извън служебния живот голямо значение имат новосъздадените пазарни ниши, предимно в областта на медицината и образованието. Засилва се общественият натиск за увеличаване на публичните разходи (като процент от БВП) за пенсии, здравеопазване, инфраструктура и образование. Трябва да се отбележи обаче, че поради различията в нормативно установените определения за възраст отделните държави не поддържат еднакви нива на разходи за справянето с този проблем.

Определянето на дадена демографска група според възрастовите характеристики на нейните членове има своята специфика не само за конкретния икономически сектор, но и за всяка държава (сходни проблеми са били наблюдавани при бейби бума от 1970-те години). При анализ на неравенството по възраст следва да се отчита фактът, че освен увеличаване продължителността на живота съществува още една детерминанта: намаляване на раждаемостта (United Nations, 2009, p. 4). Това, заедно с характерната имагинерност, инерционност и резистентност при провеждането на интервюта и анкети, води до затруднения при измерването на ефектите от възрастовото неравенство.

Проблемът със застаряването на населението е допълнен от все разширяващата се емигрантска вълна. Неблагоприятната демографска ситуация (наподобяваща следвоенни периоди и времето на Голямата депресия от 30-те години на миналия век) води до намаляване на работната сила и на производителността. Възниква нов вид имиграция – към държави (т.нар. „оазиси“), в които съществуват по-благоприятни условия за преодоляване на проблема с неравенството по възраст, вкл. по-високи социални разходи за здравеопазване и по-добра пенсионна система.⁴

---

⁴ Най-атрактивни са държавите, приложили пенсионната система на Бевъридж (при нея времето и сумата за пенсиониране се определят от работодателя, който поддържа собствен пенсионен фонд и провежда социална програма за пенсионерите), за разлика от тези, вкл. и България, в които се използва системата на Бисмарк (държавата нормативно определя възрастта за пенсиониране, вкл. минимални размери на работна заплата и пенсия).

Установяването на неравенството по възраст и определянето на ефектите от него е съпътствано от редица затруднения. За разлика от останалите видове неравенства тук липсват ясно очертани мотиви за нееднаквото третиране на хората, каквито има например при неравенствата по образование и националност.⁵ Степента на значимост на неравенството по възраст в повечето случаи се определя от съществуващите в обществото стереотипи в разбиранията за работното място и от вижданията за възрастовата граница при отделните професии (например за машинописки, за спортисти по голф и гимнастика, творци по балет и опера, работещи миньори и моряци). Постоянните очаквания от държавни инициативи и етатистки нагласи определят неравенството по възраст като най-новия вид от всички неравенства в социума. Водещи експерти (Павлов, 2007, с. 266) препоръчват адаптиране на държавната система към промените в обществото чрез систематична реформа (радикални промени в базовата структура, финансовите и социалните стратегии на осигурителната система, придържайки се към принципите за разнообразие и диверсификация на източниците за финансиране на социалната защита, на личната отговорност, свободата, предприемаческата активност и инициатива) вместо чрез параметрична реформа (консервативно изменение на най-значимите параметри на обхвата, финансово осигуряване и размера на плащанията, рационализиране на процесите и процедурите в едностепенната разходоразпределителна система с цел поддържане на относително финансово равновесие в системата).

Решаването на проблема с неравенството по възраст изисква комплексни мерки в социалната система. Съвременната макроикономическа среда дава възможности за поддържане на високи нива на заетост и за участие на повече социални групи в неравностойно положение на пазара на труда. Същевременно бързите темпове на технологични промени създават условия за изграждане на общество, в което обучението може да продължи през целия живот. Това е предпоставка за поставянето на отделните поколения в равностойно положение, вкл. за трудова реинтеграция на възрастните служители. Не на последно място, съвременното общество има реалната възможност да модернизира инфраструктурата съобразно социодемографската ситуация, вкл. чрез предоставяне на персонализирани услуги (грижи), съобразени с индивидуалните потребности и предпочитания на хората. За съжаление обаче в повечето държави, вкл. в България, проблемът с неравенството

---

⁵ Трябва да се отчита и фактът, че възрастните избиратели често са по-консервативни във вижданията си и са по-активни при упражняване на правото им на глас, т.е. дават насоки към промени в политическата карта (например BREXIT е провокиран от гласовете на пенсионираният население на Великобритания).

по възраст се решава чрез екзогенни действия – например одобряват се разходи за нови лекарства на индивидуална основа, при които иновативността не е достатъчно голяма, а възвръщаемостта е под средните нива (Kamusheva et al., 2017, p. 8).

Неравенството по възраст оказва влияние върху бюджета и възпрепятства икономическия растеж (Световна банка, 2013, с. 22). Може да се прогнозира забавяне на реалния ръст на БВП до 0.7% на година при свиване на работната сила с близо 40% до 2050 година. Тези процеси от своя страна ще увеличат в дългосрочен план публичните разходи като дял от БВП, в резултат на което съотношението дълг към БВП на България се очаква да нарасне от 18 на 51%.

Застаряването на населението води до зависимост от работещото население. Общият коефициент на възрастова зависимост⁶ в България в края на 2016 г. е 53.4%, или на всяко лице в зависимите възрасти (под 15 и над 65 години) се падат по-малко от две лица в активна възраст (за сравнение, през 2005 г. този коефициент е бил 44.5%). Общото съотношение на възрастовата зависимост в ЕС-28 е 51.8%, което е равно на около двама души в трудоспособна възраст зависимо лице. Най-ниско съотношение на възрастова зависимост има Словакия (40.6%), а най-високо – Франция (57.6%).

Застаряването на населението и свързаното с него неравенство води до увеличаване на разходите. За България очакванията са, свързаните с възрастта икономически разходи (за пенсии, социални и медицински грижи и образование) да се увеличават с около 2% от годишния национален продукт до 2060 г. В същото време прогнозата е увеличаване средно на годишния национален продукт с около 1.4% (Eurostat, 2015b, p. 8).

Процесът на застаряване на населението има тенденцията да прехвърля решенията на проблемите на социалното благоденствие от държавата към отделните индивиди като отговорни за несправяне с рисковете в късна възраст (Златанова, 2015, с. 9). Транснационалните финансови организации са основните агенти, които насърчават идеята за индивидуално или локално решаване на глобално генерирани проблеми.

Ролята на държавата по разпределение на социалните разходи и ефектите от социалната политика не довежда до желанния резултат по отношение намаляването на неравенството (Христов, 2013, с. 11). Проведените реформи в здравеопазването и пенсионната система не отговарят на обещанията и очакванията. Други държави, например Словения, отчитат успехи с по-ниска скала на облагане на доходите на

---

⁶ Коефициентът на възрастова зависимост показва броя на лицата от населението в „зависимите“ възрасти (населението под 15 и на 65 и повече навършени години) на 100 лица от населението в „независимите“ възрасти (от 15 до 64 години).

населението. В тези държави акцентът на социалната политика е по-голяма ефективност при разпределението на средства, а не увеличаване на техния размер.

Заклучение и препоръки

Неравенството по възраст е първото в исторически аспект и е най-малко анализирано поради инерционност на социалните виждания. Досега този въпрос се е разглеждал предимно в следвоенни периоди и в бъдещи проекти като „Икономика 4.0“. Липсват мащабни изследвания по темата от професионални експерти с участието на водещи университети и научни организации. Зависимостта от изминатия път и историческата инерция, както и значителният социален натиск, предопределят по-големия интерес и внимание на изследователите към проблемите на неравенството по полов признак. Липсата на изследвания по проблемите на възрастово неравенство дава възможности за манипулации и прояви на популизъм. Повечето проучвания са свързани с дискриминацията и са инициирани от конкретни проекти, без да имат солидна база за сравнение с предходни резултати, определяне на динамиката и очертаване на тенденцията.

Нашите резултати частично подкрепят първата хипотеза (*Хипотеза 1*) – отделните държави имат сходни икономически аспекти на неравенството по възраст. Независимо от степента на икономическо развитие неравенството по възраст е аналогично за повечето държави. Определящ фактор за икономическите аспекти на неравенството по възраст е обществото и по-конкретно – зависимостта от изминатия път и степента на достижения в социума. За намаляване на ефектите от неравенството по възраст е препоръчително провеждане на мерки преди тяхното натрупване с течение на времето (Organisation for Economic Co-operation and Development, 2017, p. 4).

Данните от проучването показват различни икономически характеристики на неравенството по възраст. Основен елемент, подкрепящ втората хипотеза (*Хипотеза 2*), е наслагване на нови фактори като евроинтеграционни процеси и следкризисни ефекти върху обществото и икономиката. Докато икономическите аспекти са общи за отделните държави, то икономическите характеристики са характерни за конкретна държава. За пълнота на анализа е препоръчително провеждане на качествен метаанализ за определяне на икономическото влияние на неравенството по възраст за конкретна държава, напр. за България.

В новата реалност политическите действия са насочени към повишаване на производителността, насърчаване на растежа на капитала

и компенсиране на последиците от застаряването. В съвременното общество не се наблюдава корелация между възраст и богатство, макар че за разлика от останалите форми неравенството по възраст се отразява в спадане на жизнения статус.

Съвременните социални измерения са резултат от комбинация между застаряващо население и ниска раждаемост. Допълнителен фактор за предизвикателствата е икономическата криза. Като изход от ситуацията се препоръчва координиран отговор и съгласувани усилия за преодоляване на рецесията и провеждане на реформи за устойчиво управление на разходите, свързани със застаряването на населението (Комисия на Европейските общности, 2009, с. 2). Насоките в краткосрочен план са инвестиране в обучение и развитие на човешкия капитал, които ще помогнат за справяне с въздействието на кризата в дългосрочен аспект.

За размиване на резултатите от анализа на неравенството по възраст допълнително допринасят разликите в законодателствата, засягащи този проблем, както и различните условия в отделните национални икономики. Въпросите за неравенството по възраст не са актуални в общества, в които за добиването на материални блага имат значение предимно физиологичните качества на икономическите субекти.

За разлика от изследванията на останалите форми на неравенство тук възрастта се очертава като основание за неравенство не от кабинетните прогнози, а от полевите проучвания. С прилагането на кабинетни проучвания в реалната среда се намалява значението на отделния икономически субект, като вниманието се насочва главно към конкретен сектор от икономиката.

Във връзка с представеното изложение може да се направи и една основна препоръка – при провеждането на изследвания по проблемите, свързани с неравенството, е важно най-напред да се анализира неравенството по възраст, а след това останалите форми на неравенство.

Използвани източници

- Златанова, В. (2015). *Стареене и неравенства*. ОМДА, София.
- Комисия на Европейските Общности. (2009). *Справяне с последиците от застаряването на населението в ЕС (Доклад от 2009 г. за застаряването на населението)*. Съобщение на Комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите. Комисия на Европейските общности, Брюксел, COM(2009) 180 окончателен.

- Министерски съвет. (2012). *Национална концепция за насърчване на активния живот на възрастните хора в България (2012-2030 г.)*. София.
- Михова, Г. (2012). Социалните неравенства и неравнопоставеността на възрастните хора в България. *Население*, 1-2, с. 79-95.
- Национален статистически институт. (2017а). *Бюджети на домакинствата в Република България 2016*. НСИ, София.
- Национален статистически институт. (2017б). *Население и демографски процеси през 2016 година*. НСИ, София.
- Неделчева, Ю. (2017). Съвременната урбанизация и нейното отражение върху маркетинга на недвижими имоти. *Предприемачество*, 1, с. 57-65.
- Павлов, Н. (2007). *Стратегически ориентации в развитието на осигурителната система*. В: М. Димитров (съставител и отговорен редактор). Студии за ускорено развитие на българската икономика. ГорексПрес, София, с. 265-275.
- Световна банка. (2013). *Смекчаване на икономическото въздействие на застаряването на населението: възможни варианти за България*.
- Христов, С. (2013). *Неравенството в България – динамика, сравнителен анализ и причини*. Институт за пазарна икономика.
- Хубенова, Т. (2010). *Социалното разнообразие и микрофинансирането като инструмент за борба с бедността*. В: И. Христова-Балканска. Устойчиво развитие и многообразие в България. Институт за икономически изследвания, БАН, с. 67-82.
- Blagrove, P., D. Furceri. (2015). *Lower Potential Growth: A New Reality*. IMF Research Department.
- Eurostat. (2015a). *Demography Report*. European Commission, Luxembourg.
- Eurostat. (2015b). *Population structure and ageing*. European Commission, Luxembourg.
- Kamusheva, M., K. Mitov, M. Doneva, A. Stoimenova, M. Dimitrova, G. Petrova. (2017). Efficacy and Safety of Reimbursed Orphan Medicines in Bulgaria – Systematic Review and Meta-analysis (Part I). *Journal of Pharmaceutical Research International*, 17(5): 1-14.
- Organisation for Economic Co-operation and Development. (2017). *Preventing Ageing Unequally*.
- United Nations. (2009). *World Economic and Social Survey 2009: Promoting Development, Saving the Planet*. New York: United Nations, Department of Economic and Social Affairs.
- Zahariev, A. (2010). Forecast for the population and sickness rates in Bulgaria; the expected demand for medical staff for the period 2010-2020. *Cahiers de sociologie et de demographie medicales*, 1, 102-108.

НАРОДНОСТОПАНСКИ АРХИВ

ГОДИНА LXXII, КНИГА 2 – 2019

СЪДЪРЖАНИЕ

Георги Абуселидзе

Анализ на формирането и прилагането на бюджетни политики, осигуряващи социално-икономическото развитие на административно-териториалните единици /3

Веселина Димитрова, Георги Маринов, Лино Маносперта

Развитие на нисковъглероден туризъм в Пулия: проучване на проект I. Archeo.S /17

Тодор Недев

Българската независима енергийна борса - възможности за управление на риска /33

Ивайло Маринов

Трансгранична експанзия в сектор „бързи“ кредити (проблеми и решения) /44

Юлия Неделчева

Икономически аспекти и характеристики на неравенството по възраст в новата реалност /68

РЕДАКЦИОНЕН СЪВЕТ:

Проф. д-р Андрей Захариев – главен редактор
Проф. д-р Георги Иванов – зам. главен редактор
Проф. д-р Йордан Василев
Доц. д-р Искра Пантелеева
Доц. д-р Стоян Проданов
Доц. д-р Пламен Йорданов
Доц. д-р Румен Лазаров
Доц. д-р Венцислав Василев
Доц. д-р Анатолий Асенов
Доц. д-р Пресияна Ненкова

МЕЖДУНАРОДЕН СЪВЕТ:

Проф. д-р ик.н. Михаил А. Ескиндаров – Ректор на Финансовия университет при Правителството на Руската федерация – федерална държавна образователна институция за професионално образование, Доктор Хонорис Кауза на СА „Д. А. Ценов“ – Свищов.

Проф. д-р Кен О'Нийл – Почетен професор към Департамента по маркетинг, предприемачество и стратегии на Университет Ълстер, Северна Ирландия и председател на борда на директорите на Школа за социални предприятия в Ирландия.

Проф. д-р Ричард Торп – Професор по развитие на управлението, Бизнес школа на Университета Лийдс, Великобритания.

Проф. д-р ик.н. Григоре Белостечник – Ректор на Молдовската академия за икономически изследвания, Доктор Хонорис Кауза на СА „Д. А. Ценов“ – Свищов.

Проф. д-р ик.н. Михаил Ив. Зверяков – Ректор на Одеския държавен икономически университет, Доктор Хонорис Кауза на СА „Д. А. Ценов“ – Свищов.

Проф. д-р ик.н. Олена Непочатенко – Ректор на Умански национален аграрен университет (Украйна).

Проф. д-р ик.н. Дмитрий Лукьяненко – Ректор на Киевски национален икономически университет „Вадим Гетман“ (Украйна).

Проф. д-р ик.н. Андрий Крисоватий – Ректор на Тернополски национален икономически университет, Доктор Хонорис Кауза на СА „Д. А. Ценов“ – Свищов.

Проф. д-р ик.н. Йон Кукуй – Супервайзор на докторски програми в областта на счетоводството и финансите в университета Валахия – гр. Търговище, Румъния, Доктор Хонорис Кауза на СА „Д. А. Ценов“ – Свищов.

Доц. д-р Мария Кристина Стефан – Директор катедра „Мениджмънт – Маркетинг“, Университет „Валахия“ - гр. Търговище, Румъния.

Доц. д-р Анисоара Дуика – Катедра „Мениджмънт“, Университет „Валахия“ – гр. Търговище, Румъния.

Екип за техническо обслужване:

Анка Танева – стилев редактор на български език
Ст. преп. Венцислав Диков – координатор и ръководител на екипа за превод, стилев редактор и преводач
Ст. преп. д-р Петър Тодоров – преводач и стилев редактор
Ст. преп. Маргарита Михайлова – преводач и стилев редактор
Ст. преп. Румяна Денева – преводач и стилев редактор
Ст. преп. Иванка Борисова – преводач и стилев редактор
Деяна Веселинова – технически секретар
Благовеста Борисова – графичен дизайн и уеб публикуване

Адрес на редакцията:

5250 Свищов, ул. „Ем. Чакъров“ 2
Проф. д-р Андрей Захариев – главен редактор
☎ (+359) 889 882 298
Деяна Веселинова – технически секретар
☎ (+359) 631 66 309, e-mail: nsarhiv@uni-svishtov.bg
Благовеста Борисова – компютърен дизайн
☎ (+359) 882 552 516, e-mail: b.borisova@uni-svishtov.bg
© Академично издателство „Ценов“ – Свищов
© Стопанска академия „Димитър А. Ценов“ – Свищов

ISSN 0323-9004

Народностопански архив

Свищов, година LXXII, книга 2 - 2019

Анализ на формирането и прилагането на бюджетни политики, осигуряващи социално-икономическото развитие на административно-териториалните единици

Развитие на нисковъглероден туризъм в Пулия: проучване на проект I. Archeo.S

Българската независима енергийна борса - възможности за управление на риска

Трансгранична експанзия в сектор „бързи“ кредити (проблеми и решения)

Икономически аспекти и характеристики на неравенството по възраст в новата реалност

СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ „Д. А. ЦЕНОВ“

СВИЩОВ

Изисквания при депозиране на статии за сп. „Народностопански архив“

1. Обем: статии от 12 до 25 страници

2. Депозиране на материалите: на хартиен носител и в електронен вид като приложен файл на E-mail: NSArhiv@uni-svishtov.bg

3. Технически изисквания:

- изпълнение Word 2003 (минимум);
- размер на страницата – А4, 29-31 реда и 60-65 знака на ред;
- разстояние между редовете 1,5 lines (At least 22 pt);
- шрифт – Times New Roman 14 pt;
- полета – Top - 2.54 cm; Bottom - 2.54 cm; Left - 3.17 cm; Right - 3.17 cm;
- номерация на страницата – долу вдясно;
- текст под линия – размер 10 pt;
- графики и фигури – Word 2003 или Power Point.

4. Оформление:

- наименование на статията, име на автора, академична длъжност, научна степен – шрифт Times New Roman, 14 pt, с големи букви Bold – центрирано;

- наименование и адрес на местоработата; телефони за контакти и E-mail;

- резюме на български език в обем до 15 реда; ключови думи – от 3 до 5;

- JEL класификация на публикациите с икономически характер (<http://ideas.repec.org/j/index.html>);

- основен текст (изложение);

- таблиците, графиките и фигурите се вграждат софтуерно в текста (да позволяват езикова корекция и превод на английски). Цифрите и текстът вътре в тях се изписват с шрифт Times New Roman 12 pt;

- формулите се създават с Equation Editor.

5. Правила за цитиране: от 01.01.2017 г. в периодичните издания на СА „Д. А. Ценов“ – Свищов за библиографско цитиране на информационни източници ще се използва **APA Style**. Неговите изисквания са поместени тук: <http://www.uni-svishtov.bg/default.asp?page=page&id=71> и тук: <http://www.apastyle.org/>.

Всеки автор носи отговорност за отстояваните идеи, съдържанието и техническото оформление на своя текст.

6. Ръкописите на нехабилитирани преподаватели се придружават от препис на протокол от катедрата, обсъдила и предложила научната разработка за публикуване.

От 1 януари 2017 г. заглавието на списанието на английски език е „Economic Archive“, като заменя транслитерираното наименование “Narodnostopanski archiv”, използвано до края на издателската 2016 г.

Авторите на публикуваните материали на страниците на списание „Народностопански архив“ носят отговорност за тяхната автентичност.

От Редакционния съвет

www.uni-svishtov.bg/NSArhiv